

REScoop Vlaanderen Federaal Memorandum

CONTEXT	1
Burgers centraal in de energietransitie	1
Gemeengoed	1
Belang van burgercoöperaties	2
Rol van de federatie	2
HEFBOMEN SAMENGEVAT	3
TOELICHTING & ARGUMENTATIE	4
1. Coöperatieve hernieuwbare energie op land	4
2. #Burgerwindopzee	4
3. Ondersteunend fiscaal beleid voor de energietransitie	4
4. Sociaal rechtvaardige energietransitie	5
5. NRC-erkenning	5
BIJLAGE: EUROPEES SOCIAAL FONDS	6

CONTEXT

Er is een industriële verschuiving gaande van een onhoudbaar koolstof verslindende economie met lineair consumptiemodel naar een houdbaar model met hernieuwbare energie in een circulair model. Overheden moeten deze verschuiving of transitie niet alleen ten volle steunen, maar ook mee sturen en versnellen.

Burgers centraal in de energietransitie

Naast overheid en bedrijven spelen gezinnen en burgers hierin een erg belangrijke rol.

De centrale rol van burgers in de energietransitie wordt bevestigd in de **Europese directieven rond Energiegemeenschappen** met als doel burgerinitiatieven te onderscheiden en te ondersteunen. Dit memorandum reikt hefboomen aan om dit te concretiseren.

Er zijn belangrijke redenen op te stellen dat burgers mogen eisen om partij te zijn in deze transitie. Enerzijds dienen wij de snelle veranderingen te begrijpen opdat we er niet angstig tegen zullen afzetten. De transitieprocessen moeten transparant verlopen en mensen mogen niet uit de boot dreigen te vallen. Er moet voor iedereen plaats blijven in de vernieuwde samenleving na de transitie. Anderzijds moet erover worden gewaakt dat bij de investeringen in nieuwe productiemiddelen voor de energie van de toekomst het kapitaal niet wordt weggezogen bij de gezinnen om dan te belanden bij enkele bedrijven.

1. Ten eerste mag **geen kapitaalconcentratie** ontstaan omdat dit op termijn verarmend werkt voor de middenklasse en de natie in haar totaliteit. Daar waar de overheid de transitie moet sturen met middelen uit de staatskas of concessies op openbaar bezit, dient zij hier oog voor te hebben. De gezinnen mogen niet verarmd uit de transitie komen. Integendeel, de transitie biedt nu net de mogelijkheid om het nog beter te doen wat betreft de verdeling van het kapitaal.
2. Ten tweede gaat hernieuwbare energie over het **oogsten van 'gemeen goed'**. Niemand hoort 'gemeen goed' te bezitten. Ze behoren zelfs toe aan hen die nog niet geboren zijn. Het is binnen onze dierbare democratie een erg legitieme eis dat het de gemeenschap of de gezinnen toekomt om de energie die uit dit gemeengoed (Aarde, wind, zon...) voortkomt, te oogsten.

Gemeengoed

Om die redenen menen wij dat het een belangrijk sociaal en democratisch streefdoel is voor een betere toekomst, dat uiteindelijk niemand zich nog op individuele wijze gemeengoed zal kunnen toe-eigenen en dat deze natuurlijke goederen in een ideale toekomst enkel en alleen collectief en democratisch mogen beheerd worden met oog voor deze én komende generaties. In die zin moet een zichzelf respecterende democratie ernaar streven om toekomstige natuurlijke rijkdommen enkel nog geëxploiteerd te zien door democratisch gestuurde entiteiten die het kapitaal gelimiteerd en verspreid ophalen en waarbij winst geen doel is en slechts een middel om het beheer voor de toekomst veilig te houden. Het is niet aangewezen om deze natuurlijke rijkdommen in concessie of eigendom te geven van entiteiten die niet tot doel hebben de gemeenschap te verrijken, doch enkel hun eigen winstdoel voor ogen houden.

Gemeengoed dat door de inwoners van het gebied of de natie zelf in beheer wordt genomen, leidt tot een grotere democratische betrokkenheid van burgers, een grotere verdeling van het kapitaal.

Belang van burgercoöperaties

Omdat coöperaties kapitaal spreiden, kapitaal voor langere termijn vastzetten, een limiet zetten op toegeleverd kapitaal en dividend en democratische beheer kennen waarbij één aandeelhouder ook slechts één stem heeft, spelen zij geopolitiek een erg stabiliserende rol. De natie die haar strategische bronnen in beheer geeft bij een zo groot mogelijk aantal burgers, kan dat kapitaal onmogelijk vervreemd zien. Burgers zullen het ook nooit gebruiken om de eindgebruiker uit te persen of te chanteren want dat zijn zij zelf.

Om al die redenen schuiven gezinnen in hun vrij engagement al jaren de 'REScoop' of *Renewable Energy Sources Co-operatives* naar voren als vertegenwoordiger van de burgers of de gezinnen.

Rol van de federatie

Wij staan als federatie klaar om op te treden als onmisbare partij, naast bedrijven en overheid, om deze transitie te doen slagen, zelfs te versnellen.

In België zijn er twee federaties actief:

1. REScoop Vlaanderen vertegenwoordigt leden in Vlaanderen en Brussel
2. REScoop Wallonië vertegenwoordigt leden in Wallonië.

Hieronder wil dit memorandum graag enkele aanbevelingen doen die ons inziens nodig zullen zijn om ons te sturen richting dit collectief gedragen en gemeenschapsversterkend verhaal dat onze democratie en onze welvaart naar een hoger niveau zal tillen.

HEFBOMEN SAMENGEVAT

1. Coöperatieve hernieuwbare energie op land

Gebruik de democratische hefboomen bij openbare aanbestedingen voor HE op (semi)publieke gebouwen en (semi) publieke gronden, met punten voor rechtstreekse burgerparticipatie en lokale meerwaardecreatie

2. #Burgerwindopzee

Pas de Europese directieven ter ondersteuning van burgerinitiatieven via de definitie van energiegemeenschappen toe op de offshore windtender PEZ

3. Ondersteunend fiscaal beleid voor de energietransitie

Voer een taks-shift door van elektriciteit naar fossiele brandstoffen en bouw de subsidies voor fossiele brandstoffen af.

4. Sociaal rechtvaardige energietransitie

Gebruik het Europees Sociaal Fonds vanuit ETS voor realiseren van de beleidsaanbevelingen in het memorandum van BBL 'energietransitie zonder achterblijvers' en de aanbevelingen van Reset.Vlaanderen inzake 'Just Transition'

5. NRC-erkenning

In het vernieuwd vennootschapswetboek is voorzien om het oneigenlijk gebruik van de coöperatieve vennootschapsvorm CV te weren (art. 6:1 WVV). Vanaf 1/1/2024 dienen CV's zonder coöperatieve finaliteit een andere vennootschapsvorm aan te nemen. Stem daartoe de NRC-erkenningsprocedure af op de internationaal erkende regels voor coöperatief ondernemen zoals beschreven in de ICA-guidance notes die inzicht geeft in wat coöperatieve finaliteit betekent.

TOELICHTING & ARGUMENTATIE

1. Coöperatieve hernieuwbare energie op land

De overheid moet haar eigen patrimonium, infrastructuur en gronden maximaal openstellen voor hernieuwbare energieprojecten.

Idealiter gebeurt dat met rechtstreekse burgerparticipatie en wel volgens het democratisch model van de Internationale Coöperatieve Alliantie (ICA¹).

Dat kan de overheid bewerkstelligen door in haar openbare aanbestedingen voor het installeren van o.a. PV- of windturbine-installaties op eigen terreinen en gebouwen steeds de dwingende aanbeveling te schrijven voor rechtstreekse burgerparticipatie volgens dat ICA-model.

De gekozen partij is vervolgens verantwoordelijk om een installatie te dimensioneren, te financieren via burgerparticipatie, te plaatsen en te onderhouden. De partij legt hiervoor een financierings- en participatieplan voor. Samenwerkingen zijn daarbij niet uitgesloten, tussen coöperaties onderling niet, noch tussen overheden, bedrijven en coöperaties.

2. #Burgerwindopzee

In mei 2023 communiceerde de Federale Regering haar beslissing rond de principes voor de *tendering* van de te bouwen Prinses Elisabethzone². In de *tender* is er een minimum van burgerparticipatie van 1% van de CAPEX en staan 10 punten op burgerparticipatie en dat ten dele specifiek voor Hernieuwbare-Energie Gemeenschappen (HEG's).

Extra punten voor burgerparticipatie stimuleert ontwikkelaars om burgerinitiatieven mee aan boord te nemen van hun consortium en rechtstreeks te laten participeren in Belgische offshore wind met toegang tot deel van de windstroom.

De tender voorziet in 25% stroomafnamemogelijkheid voor burgerinitiatieven via cooPPA (co-operative power purchase agreement). Voor industrie en KMO's werd een gelijkaardig mechanisme voorzien wat investeringszekerheid biedt voor bedrijven door toegang tot stabiele faire energieprijzen.

REScoop Vlaanderen en REScoop Wallonië vragen dat de principes van rechtstreekse burgerparticipatie verder worden uitgewerkt in alle aspecten van de *tendering* van de Prinses Elisabethzone en van de toekomstige *repowering* van de bestaande zones in de BE Noordzee.

3. Ondersteunend fiscaal beleid voor de energietransitie

De federale overheid dient lasten en accijnzen te verschuiven in lijn met de doelstellingen van de energietransitie. We kunnen voluit voor een groene energieswitch gaan door een deel van de lasten of accijnzen te verschuiven van elektriciteit naar fossiele brandstoffen³. Wij verwijzen in dat kader graag naar aanbeveling 3 van Bond Beter Leefmilieu: **zorg voor een energiefactuur die de transitie ondersteunt**.⁴

4. Sociaal rechtvaardige energietransitie

REScoop.Vlaanderen pleit ervoor dat:

1. Het Europees Sociaal Fonds vanuit ETS voor 100% gebruikt wordt een voor sociaal rechtvaardige energietransitie.
2. De Beleidsaanbevelingen van de Bond Beter Leefmilieu rond “Een energietransitie zonder achterblijvers”⁵ worden geïmplementeerd.
3. De aanbevelingen van het verslag van het #justtransition comité⁶ worden geïmplementeerd.
4. Er meer focus komt op sensibilisering.
5. Er meer middelen komen voor bestrijding van energiearmoede.

5. NRC-erkenning

In het vernieuwd vennootschapswetboek is voorzien om het oneigenlijk gebruik van de coöperatieve vennootschapsvorm CV te weren (art. 6:1 WVV). Vanaf 1/1/2024 dienen CV's zonder coöperatieve finaliteit een andere vennootschapsvorm aan te nemen.

Dit vergt een grondige opvolging door de overheid. Ondernemingen zonder zichtbare coöperatieve finaliteit kunnen hun activiteiten immers evengoed uitoefenen onder een andere vennootschapsvorm dan de CV. Het vernieuwd wetboek houdt daar rekening mee en maakt bijvoorbeeld het flexibel in- en uittreden van vennoten en kapitaal in BV's mogelijk, of commerciële activiteiten binnen VZW's.

Om de instroom van CV's zonder effectieve coöperatieve finaliteit te voorkomen is het noodzakelijk om de NRC-erkenningsprocedure af te stemmen op de internationaal erkende regels voor coöperatief ondernemen ⁷zoals beschreven in de ICA-guidance notes die inzicht geeft in wat coöperatieve finaliteit betekent.

ICA definieert de coöperatieve finaliteit vanuit de internationaal erkende ICA-definitie, de coöperatieve normen & waarden en de daaruit voortvloeiende ICA-principes.

Binnen het nieuw wettelijk kader zou een erkenningsprocedure voor CV's achteraf overbodig moeten zijn. Oneigenlijke CV's dienen zich in 2024 om te vormen. Nieuwe CV's dienen hun coöperatieve finaliteit te bewijzen. Op termijn zouden enkel CV's met zichtbare coöperatieve finaliteit aanspraak kunnen maken op de term 'coöperatief', wat veel verwarring en misleiding zou voorkomen.

Bijlage: Europees Sociaal fonds

Europa besliste in april 2023 een aantal aanscherpingen aan de Europese Green Deal. Het Europese systeem voor emissiehandel (ETS) voor de zware industrie wordt uitgebreid naar meer sectoren en het pakket gratis emissierechten wordt geleidelijk afgebouwd. Er komt een koolstofgrenstaks die oneerlijke concurrentie moet tegengaan. De lidstaten zullen de inkomsten uit het ETS volledig moeten investeren in klimaatinvesteringen in plaats van 50 procent nu. Daarnaast komt er een ETS2 dat de emissiehandel uitbreidt naar transport en gebouwen vanaf 2027. Tot 2030 geldt er een prijsplafond van 45 euro per ton CO₂. In 2027 wordt diesel zo maximaal 12 cent^s duurder en benzine 10,4 cent. Aardgas wordt maximaal 0,9 cent per kWh duurder. Er wordt een Sociaal Fonds opgericht om de zwaksten in de samenleving te beschermen tegen prijsverhogingen, gezien de koolstofaks volledig of deels zal worden doorgerekend aan gezinnen. Het geldt dat lidstaten uit dat fonds ontvangen, kunnen ze besteden aan energiechecks of aan energiezuinige investeringen.

TO DO: er is nood aan een duidelijke sensibilisering van de bevolking rond de concrete impact van deze maatregelen voor henzelf.

Transport: Consumenten dienen dit bijvoorbeeld al mee te nemen bij de overweging van de aankoop van een wagen.

Gebouwen: quid verwarmen op gas? Installateurs schermen nu nog vaak met feit dat een overstap naar warmtepompen geen financieel voordeel oplevert. Bij toekomstige aankopen dient echter de levenstermijn van 10 à 15 jaar van een investering in rekening genomen.

We vragen de overheden om een duurzaam beleid uit te tekenen met inzet van financiële ondersteuning waar de nood het hoogst is en zo de zwakste gezinnen vooruit te helpen.

Beleidsaanbevelingen van de Bond Beter Leefmilieu rond “Een energietransitie zonder achterblijvers” (p. 38):

1. Trek de kaart van energiezuinige gebouwen
2. Vergroen de warmtevraag en kom los van gas
3. Zorg voor een energiefactuur die de transitie ondersteunt
4. Maak de energienetten toekomstbestendig
5. Ga voluit voor hernieuwbare energie
6. Democratiseer de energievoorziening
7. Bouw fossiele energieproductie af